

Universalus ugdymo problema

Leonas Jovaiša

Vilniaus universitetas

Įvadas

XX amžius švietimo istorijoje paliks margą pėdsaką, žymintį ugdymo sistemų klystkelių, vedančius į dalinius tobulinimo paieškos sprendimus. Europoje išmėgintas natūralistinės švietimo filosofijos principas, reikalavęs pedocentrinio ugdymo, vėliau užkrėtęs JAV švietėjų sąmonę, atvedęs prie vaiko absoliutinimo, utilitarinės mokyklos kūrimo. Europoje taip pat nepavyko mėginimai sukurti darbo, veiksmo, aktyvumo mokyklą, išblėso susižavėjimas egzistencine, humanistine pedagogika, bet vis dar esti jos nuotrupų. Be to, nyksta bedvasis neopozityvizmas su mokymo technikų ir technologijų kūrimo idėja, scientizmas su mokslo dievinimu, bet atgimsta holizmas su vaikišku lėkštumu ir hermeneutinės tekstų aiškinimo idėjos, tiesiančios klystkelių vadinamajai interpretacinei, taigi subjektyviajai, bei reliatyvizmo pedagogikai (plg. 6).

JAV švietimo ideologai vis dar klaidžioja progresyvizmo, pragmatizmo, projektizmo, esencializmo, rekonstrukcionizmo [2], pedagoginio bihevizmo, biznieriško kompiuterizmo ir vaizdo technikos, žlugdančių „viešąją mokyklą“, miške (plg. 7). Šalies prezidentai jau susirūpino blogėjančia švietimo būkle. Vienas iš jų skelbė, kad dėl švietimo kracho „nacija pavojuje“, kitas mobilizavo tūkstančius mokytojų, kad jie ketvirtos klasės mokinius išmokytų skaityti. Galima tik apgalvestauti, kad šimtmetį šioje šalyje užsitęsę pedagoginiai eksperimentai pakenkė švietimui.

Lietuvos švietimo reforma pasiekė pirmųjų formalių laimėjimų: įvairesnė švietimo sistema, įvairesni vadovėliai, įsteigta naujų univer-

sitetų. Mokytojai tobulina kvalifikaciją, mokiniai gerai pasirodo tarptautiniuose konkursuose, bet esama tyrimų duomenų, rodančių žemą mūsų mokinių kai kurių dalykų žinių lygį, bendrą vidurinio išsilavinimo atotrūkį nuo Vakarų šalių. Norimė būti panašūs į Vakarų: čia vyksta stažuotis švietimo veikėjai, kviečiami instruktoriai iš ten. Deja, nepastebime, kad atvežama pasenusi filosofija, subjektyvistinė ideologija ir technologija. Vakaruose jau rūpinamasi taisyti praeities klaidas, vengti subjektyvumo. Tarptautinėse konferencijose ir sąjungose dalijamasi ne tik individualia, bet ir nacionaline ugdymo patirtimi. UNESCO turi įtakos universaliai švietimo politikai, ugdymo filosofijai ir praktikai. Atrodo, kad nejučiomis kuriamas universalus (pasaulinis) ugdymo mokslas.

Universalaus ugdymo idėja nėra nauja. Ji siejama su universalia pedagogika, nesenstančia per amžius (*paedagogia perennis*). Stasys Šalkauskis, žymiausias Lietuvos ugdymo filosofas, manė, kad universalią pedagogiką sunku sukurti, nes ji „negali būti vieno kurio laiko padaras, nes pedagogikos universalumas reikalauja nenutrūkstamų tradicijų“ [10, p. 11]. Jis teigė, kad tokios pedagogikos pagrindas turi būti „universalinė pasaulėžiūra, laisva nuo bet kokio vienašališkumo. Formaliai tokia pasaulėžiūra yra ne kas kita, kaip integralinis sintetizmas“ [10, p. 12]. Juo grindžiamas ugdymo mokslas, anot filosofo, turėtų tenkinti tautų ir laiko poreikius.

Šie keli universaliosios pedagogikos bruožai leidžia manyti, kad ugdymo mokslas turi tyrinėti visoms tautoms ir visais laikais tinkamo švietimo, lavinimo ir auklėjimo dėsnius. Kaip dabar suprantamas ugdymo mokslas, apibūdina Vanda Aramavičiūtė (žr. 1). Ji tiria ugdymo, kaip visybinio proceso, aspektus ir suteikia progą universalaus ugdymo mąstymui, neigiančiam kraštutinumus. Tačiau universalūs ugdymas ir universalioji pedagogika – ateities uždavinys. Šio straipsnio tikslas – remiantis žodžio *universalis* reikšme, apžvelgti ugdymo praktikos ir mokslo universalumo galimybes. *Universalis* reikšmės – visuotinis, visapusiškas, bendras, viskam tinkamas – sudaro šio straipsnio struktūrą.

Ugdymo visuotinumumas

Ugdymo visuotinumumas turėtų aprėpti horizontalias ir vertikalias žmogaus būties linijas. Horizontalusis visuotinumumas aprėpia ugdymo platumas: individo, šeimos, bendruomenės, tautos, visuomenės, žmonijos kultūros ugdymą. Istorija rodo, kad ugdymas apsiribodavo visuomenės dalimis: tam tikrą laiką buvo ugdomi giminei reikalingi veikėjai, kariai, vadai; naujausiais laikais susirūpinta visuomenės narių ugdymu, įvesti privalomo, visuotinio mokymo įstatymai, tačiau jie negarantavo ugdymo visuotinumumo – dalis gyventojų ir dabar yra mažaraščiai ar beraščiai.

Horizontalusis visuotinis ugdymas turėtų rengti:

- individą šeimai (tėvystės pareigoms), bendruomenei (religinei, mokyklos, darbavietės, kaimynystės), tautai (inteligentą, tautietį), visuomenei (pilietį, politiką), žmonijai (pasaulietį);
- šeimą bendruomenei, tautai, visuomenei, žmonijai;
- bendruomenę tautai, visuomenei;
- tautą savo paskirčiai tapti nacija kitų tautų bendrijoje, aktyviai veikti visuomenėje;
- visuomenę savivaldai pagal demokratijos principus, valstybės kūrimui ir gynybai, aktyviai veiklai pasaulyje.

Kas ir kaip turi ugdyti šias socialines struktūras – ne šio straipsnio uždavinys, bet iš jų sklaidos matyti, kad horizontalusis visuotinis ugdymas pas mus dar nėra visuotinis. Vertėtų pabrėžti, kad jis turi apimti absoliučiai visus krašto žmones (sveikus, ligotus, neįgaliuosius), absoliučiai visą visuomenę (jos tautas, luomus, religines bendruomenes), absoliučiai visą žmoniją (su Jungtinių Tautų Organizacijos pagalba). Pagaliau visuotinumumo idėja turėtų būti realizuojama kiekviename mokyklos klaseje per pamokas siekiant išmokyti visus (žr. 8). Būtų idealu, jeigu visas Lietuvos jaunimas baigtų vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos kursą.

Tokia horizontalaus visuotinio ugdymo sklaida orientuoja kurti, plėtoti šias ugdymo mokslo disciplinas:

- individualinę pedagogiką,
- šeimos (familistinę) pedagogiką,

- bendruomenės – komunalinę (vietovės) pedagogiką,
- nacijos ugdymo pedagogiką,
- visuomenės ugdymo (politinę) pedagogiką.

Kai kurie šių disciplinų klausimai buvo gvildinti lietuvių pedagoginėje literatūroje, tačiau bendruomenės ir visuomenės ugdymo pedagogika – apleista dirva.

Taigi ugdymo visuotinumą turėtų aprėpti vertikaliąją ugdymo liniją, t. y. absoliučiai visas individo savybes – kūno ir dvasios galias, taip pat visas jo saviraiškos sritis. Šią mintį galima detalizuoti.

Vertikalusis ugdymo visuotinumą

<i>Individo savybės</i>	<i>Individo saviraiškos sritys</i>
V. Dvasinės	15. Sakralumo 14. Tikėjimo 13. Vertybių
IV. Kultūrinės	12. Mokslo 11. Meno 10. Technikos
III. Socialinės	9. Politikos 8. Teisės 7. Ekonomikos
II. Psichinės	6. Pažinimo 5. Emocijų 4. Motyvacijos (veiklos)
I. Fizinės	3. Sporto 2. Fizinės kultūros 1. Sveikatos (aktyvumo)

Suprantama, individo savybės yra susijusios, turi įtakos saviraiškai pagal įgimtas, paveldėtas, įgytas jėgas, gabumus ir sugebėjimus.

Lygindami minėtas saviraiškos sritis, ugdančias jaunimą bendrojo lavinimo mokykloje, su dabartinių gimnazijų galimybėmis ir ugdymo praktika, pastebime, kad apie vertikalųjį visuotinio mokymo pobūdį mažai susimąstyta rengiant ugdymo turinį. Dabarties mokykloje dominuoja mokslo žinios, scientistų galvosena. Mėgstama teigti, kad dabarties informacinei visuomenei reikia žinių, mokslinės informacijos,

bet apsiribojimas vien specialiujų mokslų žiniomis padarė ugdymą nebylų tiesai, gėriui, grožiui, teisingumui. Reikia dar bendrųjų mokslų, betarpiškos patirties, dvasinių vertybių išgyvenimo.

Ateities pedagogams kils uždavinys rasti optimalias individo saviraiškos sričių proporcijas, būtinas darniai asmenybei ugdyti, tarptautiniu lygiu tobulinti šias ugdymo mokslo disciplinas, susietas su individo savybių puoselėjimu:

- hodegetiką – auklėjimo mokslą, tiriantį dvasios ugdymą,
- didaktiką – kultūros dalykų mokymo mokslą,
- sociologiją, mokančią gyventi tarp žmonių,
- psichopedagogiką,
- kūno edukologiją.

Kaip matyti, ugdymo visuotinumą idėjos įgyvendinimas darytų pasaulį ne tik šviesesnį, bet ir geresnį.

Ugdymo visapusiškumas

Universalu yra ir tai, kas įvairiapusiška, visašališka. Skirtini šie ugdymo visapusiškumo aspektai: 1) asmenybės ir bendravimo su ja visapusiškumas, 2) visapusiškas ugdymo turinys, 3) visapusiškas ugdymo priemonės ir metodai.

1. Asmenybės visapusiškumas – gera prielaida adekvačiam elgesiui, darniems santykiams su aplinka ugdyti. Tačiau ši prielaida vis dar nekuriamą – vienapusiškas ugdymas tęsiasi dėl intelektualizmo garbinimo, dvasinių vertybių devalvacijos, praktinės veiklos, patirties nevertinimo. Taigi visapusiškumas turi apglėbti pilnutinį empirinį ir racionalųjį, intuityvųjį tikrovės pažinimą bei žinojimą ir supratimą, intelektualinius ir praktinius mokėjimus, įgūdžius dirbti taikant šiuolaikinės mokslo, technikos, meno epistemines, technologines, vertybines žinias, priemones dabarties žmogaus kintančioje būtyje. Šio šimtmečio 50-mečio lietuvių asmenybę ugdė bedievybė, materialistinis, o ne realistinis tikrovės aiškinimas, knyginis mokymas.

Asmenybės visapusiškumą apibūdina ne tik jos išsilavinimo visapusiškumas, bet ir aukšta dvasios kultūra, bendravimo su gamtos ir žmo-

nių pasauliu dvasingumas, aristokratiškumas. Tai lemia dvasinė savikū-
ra, kai įsitikinama, kad pasaulyje esti kažko sakralaus, mistiško. Greta
tinkamo auklėjimo saviukla, savilava garantuoja asmenybės visapusiš-
kumą.

2. Visapusiškai pažinti tikrovę padeda ilgametės jos makrodalių studi-
jos, pagrįstos specialiuju, bendrųjų mokslų žiniomis ir praktika. Tikrovės
žinojimo ir įvaldymo visapusiškumą galima pavaizduoti schemiškai.

Tikrovė, jos pažinimas ir įvaldymas

<i>Tikrovės makro- struktūra</i>	<i>Specialusis tikrovės pažinimas</i>	<i>Bendrasis tikrovės pažinimas</i>	<i>Tikrovės įvaldymas, praktika</i>
Dievas	Šventasis Raštas Liturgija	Religijos filosofija Teologija	Meditacija Religinis atsivėrimas Kultas
Gamta	Visatos tyrimas – astronomija Negyvosios gamtos tyrimas – fizika Gyvosios gamtos tyrimas – biologija Matavimai – matematika	Gamtos filosofija	Gamtos panaudojimas, gamyba
Žmogus	Žmogaus kūno ir dvasios tyrimas Lingvistika Psichologija Edukologija Medicina	Gyvenimo filosofija Logika Gnoseologija	Buitinė veikla, kūno kultūra Bendravimas Pažintinė veikla Ugdymas(is), darbas Gydymas(is)
Žmonija, tauta	Sociologija, vadyba Pasaulio kraštų geografija, kultūra, istorija Lietuvos geografija, kultūra, istorija Etnografija	Visuomenės filosofija Politologija	Sociali veikla Politinė veikla, tarptautiniai ryšiai Tautiška ir tautinė veikla Kraštotyra
Kultūra	Papročiai, dorovė Mokslo, meno, technikos kūryba ir pažinimas Ekonomika, teisė	Aksiologija Kultūros filosofija	Elgesys Švietimas Ūkio santykių tvarkymas

Ši tikrovės sklaida turėtų būti visapusiškos asmenybės ugdymo turinio pamatas. Toks pamatas, suręstas iš tikrovę tiriančių mokslo disciplinų ir tikrovę įvaldančių veiklos rūšių, be abejonės, yra patikimas (žinoma, čia tik dalis mokslų ir veiklos rūšių). Tačiau mokymo planai ir programos neturi kartoti mokslo dalykų turinio vien dėl to, kad jis labai sudėtingas, platus, nors programos turi teikti mokslines, būtinas žinias, prieinamas mokiniams. Tai seniai žinoma tiesa, bet nesiseka sudaryti gerų programų: tai jos perkraunamos žiniomis (didaktinis materializmas), tai sumenkinamos (didaktinis esencializmas), tai fragmentiškos (projektų metodas, egzempliarizmas). Šiuo metu Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo turinys (planai, programos, vadovėliai) perkrautas, todėl kenkia mokinių sveikatai.

XXI amžiaus ugdymo turinys, reikia manyti, bus sudaromas protinčiau. Pirmiausia kils mokymo dalyko pavadinimo, apimties problemos, nes dalykas turės aprėpti skirtingų mokslo šakų žinias, jas derinti, sieti, sintetinti, sisteminti. Mokymo dalykų ir pamokų per savaitę bus mažiau negu dabar. Yra pagrindo manyti, kad pagrindinėje mokykloje galėtų būti tokie mokymo dalykai ir toks valandų krūvis per savaitę:

1. Tikyba	2
2. Kalba ir literatūra	8
3. Matematika	4
4. Gamtos mokslas	2
5. Tėvynės pažinimas	2
6. Pasaulio pažinimas	2
7. Menas	4
8. Darbai ir technika	2
9. Kūno kultūra	2

Iš viso 28 val.

Tarptautinė švietimo komisija (gal prie UNESCO?) galėtų nustatyti tam tikrų mokymo dalykų turinio apimtį. Visas turinys – kiekvienos šalies kompetencija.

3. Visapusiškas ugdymas galimas taikant įvairias priemones, glūdinčias pačiame žmoguje ir už žmogaus esančioje kultūroje. Šios vidinės

ugdymo priemonės turėtų būti kasdien tikslingai panaudojamos ir tobulinamos visapusiškos asmenybės tapsmui (plg. 3, p. 100):

- kalba siekiant jos sąmoningumo,
- vaizdinys siekiant jo pilnumo,
- sąvoka siekiant jos tikslumo,
- sprendimas siekiant jo pagrįstumo,
- protavimas siekiant jo nuoseklumo,
- emocija siekiant jos tyrumo,
- motyvas siekiant jo prasmingumo,
- valia siekiant jos taurumo.

Šioms asmenybės sklaidos priemonėms tobulinti būtinos išorinės, iš kultūros lobių paimitos, priemonės:

- mokslo, technologijos, vertinimo žinios,
- idėjos,
- simboliai, kitokios vaizdo priemonės,
- žaidimai, mokymosi, darbo įrankiai,
- profesinės veiklos mokėjimai, įgūdžiai.

Šiomis priemonėmis naudotis parenkami specialūs metodai ir jų taikymo būdai, tačiau vienu kurių nors dominavimas kuria vienpusiškumo situaciją. Dabar peršamas interpretavimo metodas sudaro sąlygas sprendimų subjektyvumui, mąstymo nenuoseklumui, savęs pervertinimui, abejonėms, netikrumui klestėti. Mūsų jaunimas jau išgyvena tikrumo krizę.

Ugdymo visapusiškumo idėja kviečia pedagogus įtvirtinti tiesos, grindžiamos specialiaisiais ir bendraisiais mokslais, teisingumo, doros, grožio vertybės jaunimo ir suaugusiųjų sąmonėje, veikloje, santykiuose su savimi ir kitais (žr. 1). Ši idėja jokių būdu neragina būti atviram blogiui, netikrumui, nes pastarieji pakerta savisaugą.

Įgyvendinant visapusiško ugdymo idėją greta mokymo mokslo (didaktikos) svarbią vietą užima auklėjimo mokslas (hodegetika, žr. 4). Kai kurių šalių patirtis įtikina, kad susilpnėjęs dėmesys auklėjimui mokyklose sukelia blogų, dešimtmečius nepataisomų jaunimo elgesio padarinių. Dėmesys vien tik lavinimui pasirodė esąs šališkas, pavojingas tautos dabarčiai ir ateičiai. Taigi svarbu derinti lavinimą ir auklėjimą.

Ugdymo bendrumas

Ugdymo bendrumas suprantamas kaip jo universalumo aspektas, žymintis skirtingų ugdymo sistemų sutampančius momentus. Bendrybių arba galimų sutapimų reikia ieškoti tam, kad visų kraštų žmonės įgytų tokį pat išsilavinimą ir išsiauklėjimą, kad viena šalis negalėtų savo kultūra dominuoti. Bendra turėtų būti:

- ugdymo tikslų ir uždavinių samprata,
- švietimo institucijų tipų ir lygių sistema,
- studijų trukmė visų pakopų mokyklose,
- pagrindinių lavinimo dalykų standartai,
- kvalifikacijų rangai,
- mokslo laipsniai ir vardai,
- edukologija.

Dabar minėti dalykai labai skirtingi kiekvienoje šalyje, o tai apsunkina bendradarbiavimą, tautų kultūros kūrybą, nors savitumas ir neišvengiamas. Skirtumai ypač ryškūs, kai, formuojant ugdymo tikslus ir uždavinius, laikomasi vienos filosofinės, ideologinės ar teorinės koncepcijos (plg. 9). Atrodo, kad vienijantis tautoms, kuriantis demokratinėms bendruomenėms sudaromos sąlygos ugdymo mokslininkams mąstyti „integruoto sintetizmo“ (S. Šalkauskis) metodu, vadinasi, kurti universalią ugdymo tikslų ir uždavinių filosofiją.

Gerai žinomi Europos ir JAV švietimo organizavimo, mokslo tvarkymo skirtumai. Vienur veikia licėjai, kitur gimnazijos. Lietuvoje daugiausia vidurinių mokyklų. Bendrojo lavinimo trukmė skiriasi keliais metais: vienur dešimtmetė, kitur trylikametė mokykla. Nėra pagrindinių mokymo dalykų apimties reikalavimų. Labai skirtingas profesijų kvalifikacijos įgijimas ir tobulinimas, tarptautinis pripažinimas. Mes mokomės iš kai kurių šalių patirties, o juk geriau būtų visiems bendros taisyklės.

Organizacinis ugdymo bendrumas galėtų prisidėti prie ugdymo mokslo plėtotės, o šis tobulintų ugdymo reikalų tvarkymą. Jeigu panašėtų ugdymo turinys ir metodai, atsirastų tarptautinė ugdymo patirtis. Ji būtų gera bazė empiriniams tyrimams, bendroms išvadoms. Jos būtų pamatas realistinei ugdymo filosofijai, tyrimų metodologijai. Mokytojai

labiau tikėtų mokslinių rekomendacijų vertė, kritiškiau vadovautųsi individualia patirtimi. Kartais net teigiama, kad ugdymo mokslas daro žalą mokytojų kūrybingumui (plg. 5). Keistųsi mokytojų pažiūros. Reikia tikėtis, kad dabar mėgstamos vienašališkos filosofinės, ideologinės, siauros teorinės pažiūros į ugdymą bendros patirties sąlygomis jungsis į vientisą ugdymo tikslų, pagrindų, struktūros, turinio, metodų ir formų mckslą, bendrą visoms, bent Europos, tautoms (nes Europos civilizacija skiriasi nuo Rytų). Tai turėtų didelės praktinės reikšmės.

Žinoma, neturi būti visų edukologinių klausimų sprendimų unifikavimo: kiekviena tauta turi išsaugoti savo unikalumą nedarydama žalos kitų tautų savitumui, bet siekdama rasti bendrų sprendimų visų tautų dvasinio klestėjimo labui. Pavyzdžiui, koedukacijos problemą, religinio auklėjimo klausimą sprendžia kiekviena valstybė. Esti ir daug kitų problemų.

Universalaus ugdymo tinkamumas

Jeigu kas nors yra universalu, tai ir viskam tinkama. Lietuvoje mokyklos universalumu mažai rūpintasi, nes tikėta, kad klasikinė ugdymo sistema visus patenkins, viskam tiks. Manyta, kad pradžios mokykla, progimnazija, klasikinė ir realinė gimnazija Pirmojoje Lietuvos Respublikoje buvo universalios bendrojo lavinimo mokyklos. Iš tikrųjų tai buvo griozdiška, nepigiai kainavusi elitinė mokykla. Ją baigė nedaugelis, dar mažiau ragavo universiteto mokslų.

Tarybų valdžios metais siekta privalomo septynmečio, vėliau aštuonmečio ir devynmečio vidurinio mokslo, pagaliau ir visuotinio dvylikamečio išsilavinimo. Bet ir ši mokyklų sistema buvo griozdiška, nors ir nemokama. Ji daugeliui įgriso, atsirado nenoras mokytis, bet dėl prievartos ir nuolatinės lankomumo kontrolės pavyko išlaikyti didelį mokinių skaičių mokykloje.

Kad mokykla taptų viskam tinkama, ji turi tenkinti tautos (ir vaikų) švietimo poreikius, atitikti jų fizines ir psichines galias, būti patraukli, reikalinga. Poreikiai ir galimybės keičiasi, turėtų keistis ir mokykla. Esti didelių jaunimo siekių ir gabumų skirtumų, į juos turėtų atsizvelgti ir mokyklų organizacija. Taigi demografinė, kultūrinė mokyklos adaptaci-

ja gali visus patenkinti, bet ji neturi pamiršti savo pašaukimo tarnauti nacijos pažangai ir garbei.

Dabarties Lietuvos švietimo institucijų ir ugdymo reforma siekiama, kad mokyklos būtų tinkamesnės, prieinamesnės. Sukurta daug įvairių tipų mokyklų, globos namų, net neturinčio mokymosi motyvacijos jaunimo mokyklų. Vis dėlto tūkstančiai mokinių nelanko mokyklos, tūkstančiai blogai mokosi kaip tik dėl mokyklos nepatrauklumo, neatitinkamo individualybės ypatumų. Šios bėdos gerai žinomos, bet reikia laiko jas įveikti ir sukurti geresnę mokyklą.

Išvados

XX amžiuje pasikliauta vienašališkomis filosofinėmis ugdymo kryptimis (pozityvizmu, pragmatizmu, egzistencializmu ir kt.). Jos neigiamai veikė ir veikia ugdymo mokslo vientisumą ir švietimo sistemos būklę, ypač dorovinį mokytojų ir mokinių stabilumą. Kyla uždavinys kurti universalią edukologiją ir praktinę ugdymo sistemą.

Universalaus ugdymo problema turi keletą sudėtingų aspektų: visuotinumą, visapusiškumą, bendrumą, universalumą.

Lietuvoje šią problemą pradėjo nagrinėti VDU profesorius Stasys Šalkauskis dar šio šimtmečio pirmojoje pusėje. Jis mažai tikėjo universalios pedagogikos galimybėmis dėl žmonių pasaulėžiūrų susiskaldymo, bet pasiūlė metodą, kaip ją sukurti.

Kuriantis demokratinei Europos tautų sąjungai, susidaro geresnės sąlygos filosofiniam, edukologiniam nacijų bendradarbiavimui, universalios edukologijos plėtotei.

Lietuvoje kuriasi universalus švietimo ir ugdymo mokslo sistema, perimanti kai kurių šalių patirtį ir edukologines idėjas, bet reikėtų patiem daugiau prisidėti įgyvendinant ugdymo universalumą.

THE PROBLEM OF UNIVERSAL EDUCATION

Leonas Jovaiša

Summary

During the 20-th century the educology depended upon various unilateral philosophical and ideological trends: positivism, pragmatism, existentialism, marxism etc.

This fact made negative influence on integrity educational science and conditioning of public education. In this situation origination of the universal educology and universal educational system is required.

The problem of universal education has some complex aspects: universality, allroundness, community, useability. In Lithuania prof. Stasys Šalkauskis began to examine this problem already in the first half of the 20-th century. Now, as European nations try for unification, more possibilities appear for the cooperation of development of integral universal educational science and system.

Literatūra

1. Aramavičiūtė V. Ugdymo samprata // *Pedagogika*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994. T. 30, p. 26–48.
2. Gutek G. L. *Philosophical and ideological perspectives on education*. Englewood NJ, 1988.
3. Jovaiša L. *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija, 1993.
4. Jovaiša J. *Hodegetika*. Vilnius: Agora, 1995.
5. Juodaitytė A. Pedagogikos tipai ir praktika // *Pedagogika*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994. T. 30, p. 159–171.
6. Kuolys D. Ugdymo turinio kaita ir mokykla // *Dialogas*, 1996. 43.
7. Minnicino M. J. Will U. S. A. public education survive to the year 2000? // *EIR*, 1994, vol. 21, No. 5.
8. Miškinis K. Mokymo proceso visuotinumą klausimu // *Pedagogika*. Vilnius: Mokslas, 1983. T. 18. P. 54–65.
9. Poškus K. Ugdymo tikslas ir uždaviniai // *Pedagogika*. Vilnius: Mokslas, 1992. T. 28. P. 12–27.
10. Šalkauskis Š. *Bendrieji pedagogikos pagrindai*. Kaunas: VDU, 1936. P. 11–12.